

D o p i s i.

Od Kolpe. Zopet nam je pokosila neizprosljiva smrt delavca na šolskem in cerkvenem polji. V 30. dan decembra p. l. umrl je zjutraj ob 7. uri na Vrhu pri Vinici č. g. Rajko Kalan, župnijski oskrbnik in učitelj. Pokojnik porodil se je v 26. dan januarja 1836. l. v Loki na Gorenjskem, v mašnika je bil posvečen v 26. dan julija 1859. l. Učiteljeval je od dne 1. junija 1878. l. po odhodu prejšnjega g. učitelja Fr. Muhiča v Št. Jarnej, in je skoro do teden dni pred smrtjo bil še v šoli. Pokopali so ga v 1. dan januarja. Pri pogrebu nas je bilo le pčilo število, ker ta dan ne morejo od doma ne gg. duhovniki, in ne gg. učitelji.

Pokojni g. Rajko bil je blaga, gostoljubna duša svojim duhovnom, pa tudi učiteljskim tovaršem. Vrhovska občina je z njim imela vse, kajti pokojnik je opravljal duhovske in učiteljske službe, ter tudi brezplačno opravljal posel občinskega tajnika. Naj v miru počiva! *Ksaverij.*

Z Vojskega. (Zahvala.) Blagorodni gospod Valentin Lapajne, trgovec v Idriji, podaril je tukajšnji ubožni šolski mladini bogato zalogo raznoterih pisank (500), peres, svinčnikov, kamencev i. t. d. Tudi brat imenovanega gospoda, g. Ivan Lapajne, c. kr. okrajni šolski nadzornik, daroval ji je 100 pisank. Obema se zahvaljuje v imenu obdarjene šolske mladine

Mihajlo Kabaj,

učitelj.

Iz Kopanj. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« je blagovoljno poslalo našej šoli obilo raznovrstnega šolskega blagá. Za ta blagodušni dar se v imenu šolske mladine presčno zahvaljuje

Ij. Vagaja,

učitelj.

Iz Ljubljane. Iz deželnega zbora. V 11. dan t. m. je g. prof. Šuklje v imenu finančnega odseka poročal o zadevi »stanarinske odškodnine šolskih ravnateljev na ljudskih šolah« tako-le: »Slavni deželni zbor! C. kr. deželni šolski svet izročil je deželnemu odboru z dopisom s 16. aprila 1885. l., štev. 467 prošnjo šolske ravnateljice Julije Moosove, in z dopisom z 19. novembra 1885, štev. 1931 prošnjo šolskega ravnatelja Andreja Praprotnika. Prva meri na to, naj se prosilki zviša stanarina za letnih 120 na 150 gld.; v drugi se zahteva zvišanje od 120 na 220 gld. Deželni odbor odstopil je obe prošnji deželnemu zboru v končno rešitev, in ta jih je zopet v pretres in poročanje prepustil finančnemu odseku.

Spolnivšemu izročeno mu nalogo, videlo se je umestno finančnemu odseku, predno konkretne predloge stavi o navedenih dveh slučajih, baviti se najprej z načelnim vprašanjem, ali je normalno-šolski zaklad sploh po katerem koli zakonu dolžan, skrbeti za stanarinske odškodnine kranjskih nadučiteljev in nadučiteljic? Jasno mora biti, da je to vprašanje po neki notranji zvezi nerazrušno spojeno z vprašanjem, komu je dolžnost, skrbeti za naturalna stanovanja dotičnih nadučiteljev. Kajti, ker je naturalno stanovanje redna prikazen, stanarinska odškodnina pa le izjema, sledi užé iz tega, da zadeva skrb za odškodovanje onega, katerega bi sicer zadela dolžnost, prirediti šolskemu vodji primerno stanovanje **in natura**.

Kateri faktor je tedaj po deželnih šolskih zakonih obremenjen s tem bremenom? Finančni odsek priznava, da v deželnih šolskih postavah dosihmal pogrešamo jasno določbo o tej odvažni zadevi. Zlasti z ozirom na §. 33. dež. zakona z dne 29. aprila 1873. l. (št. 22), bi se dalo argumentirati: »Ker ta paragraf nadučiteljem in nadučiteljicam pravico daje do naturalnega stanovanja, oziroma do stanarinske odškodnine, in ker se v zakonu nobena določba ne nahaja, katera šolski občini ali šolskemu okraju nalaga dolžnost, skrbeti za te potrebščine, mora normalno-šolski zaklad poleg aktivitetnih dohodkov učiteljskega osebja prevzeti tudi pokritje teh stroškov.«

Vender se dá z lehka dokazati, da je taka argumentacija po vsem neumestna in neutemeljena. Nikoli se ne sme iz vida puščati pravni razvoj, »genesis« naših šolskih postav. V deželnih šolskih zakonih z dne 29. aprila 1873. l. (dež. zak. št. 21. in 22.), se pač ne nahajajo posebne določbe gledé vprašanja učiteljskih stanovanj in gledé faktorjev, katerim je zanj skrbeti, — ali zakaj ne? Naravno le vsled tega ne, ker §. 33. dež. zakona z dne 29. aprila 1873. l., štev. 21. sploh vso skrb »za stvarne potrebe in za učiteljske plače« prisvaja šolskim občinam, oziroma (pri meščanskih šolah) šolskim okrajem. Samo po sebi se torej razume, da takrat ni bilo nobenega povišja, izrečno poudarjati, da je šolskim občinam, katere so itak morale prevzeti vse stroške svojega šolstva, oziroma šolskim okrajem, ob enem skrbeti tudi za naturalna stanovanja, oziroma za stanarinske odškodnine šolskih ravnateljev in ravnateljic.

Zakaj se pa ta dolžnost kasneje ni posebno naglašala v deželnih zakonih z dne 19. decembra 1874. l. in 26. oktobra 1875. l., izmed katerih je poslednji določal v §. 1., da mora normalno-šolski zaklad prevzeti »izplačevanje aktivitetnih plač za učiteljstvo na vseh splošnih ljudskih šo-

lah zunaj mestnega okraja Ljubljanskega, vse in povsod. In zakaj tudi deželni šolski zakon z dné 28. decembra 1884. (dež. zakon. št. 1. 1885.) šolskim občinam le dolžnost nalaga, »zidati šolska poslopja, dajati jim notranjo opravo ter jih vzdrževati, v obče ljudske šole nastanjevati, plačevati troške za kurjavo, razsvetljavo in snajenje šolskih prostorov in skrbeti za vse druge stvarne šolske potrebsčine?« — In ali je dovoljeno, iz tega opuščenja izvajati posledice v tem smislu, da pripadajo naturalna stanovanja, oziroma stanarinske odškodnine med aktivitetne dohodke učiteljstva, s kojimi je obremenjen normalno-šolski zaklad dežele Kranjske? —

Neumestnost takega tolmačenja razvidi se najprej iz analogij, obstoječih po drugih deželah. Izraz »stvarne šolske potrebsčine« je namreč jako obsežen ter ima zelo bogato vsebino. V njem je zapopadena tudi dolžnost, šolskim vodjam in voditeljicam preskrbovati stanovanja. To nas uči praksa po drugih deželah, in to je ob enem načeloma izraženo v nekaterih deželnih zakonih, na pr. v postavi s 24. februarja 1873. l., veljavni za kraljestvo Česko, katera v §. 2. izrečno stipulira dolžnost šolske občine, ravnateljem preskrbovati stanovanje. Ni je dežele, katera bi za učiteljska stanovanja morala skrbeti iz deželnih dohodkov. Užé to kaže, da izraz »stvarne potrebsčine« obsega tudi stanovanja nadučiteljeva, in da je tudi po deželnih šolskih zakonih, veljavnih za vojvodino Kranjsko, implicite šolski občini naložena dolžnost nastanjevati nadučitelje in nadučiteljice.

Sicer se pa pravilnost jednake interpretacije razvidi iz nekaterih dandanes še pravokrepih določeb gori navedenih postav z dné 29. aprila 1873. l. Najvažnejša v tem oziru nahaja se v §. 33. postave o pravnih razmerah kranjskih učiteljev, (št. 22.) kateri izrečno velevala:

»Vsak šolski ravnatelj ima pravico do stanovanja iz dveh sob in potrebnih zravnenskih (stranskih) prostorov, katero naj se mu dá, če je mogoče, v šolskem poslopi (welche ihm, wo möglich im Schulgebäude selbst anzuweisen ist). Nesmisel bi bila, zidanje in vzdrževanje šolskih poslopij nalagati občinam, zahtevati ob enem, da se učiteljska stanovanja, kolikor le mogoče, napravijo v šolskem poslopi, potem pa normalno-šolskemu zakladu nakladati dolžnost, skrbeti za pokritje teh potrebsčin! Tako umovanje napérjeno je naravnost »contra rationem legis«. Po tem načelu bi bil normalno-šolski zaklad le pravni najemnik dotičnih prostorov, in vsaka šolska občina imela bi pravico, tožnim potom izterjevati najemščino, oziroma odškodnino za njih porabo. In po katerem merilu bi se odmerila ta odškodnina, ako bi namreč v istini normalno-šolski zaklad dolžan bil, nastanjevati nadučitelje?

Upirajoč se na te razloge — sklicuje se finančni odsek ob enem na dosedanje prakso deželnega šolskega sveta, kateri je po izjavi, storjeni po g. vladnem zastopniku v seji finančnega odseka z dné 5. januarja 1886., v vseh kontroverznih slučajih se strogo držal načela, da je za nastanjevanje šolskih ravnateljev in ravnateljic skrbeti šolski občini, katera mora tudi skrbeti za druge stvarne šolske potrebsčine. Tedaj mora tudi finančni odsek odločno poudarjati načelno stališče, da se troški te baze ne pokrijejo iz normalno-šolskega zaklada, marveč da vsa ta dolžnost zadeva v polnem obsegu le šolsko občino, (oziroma šolski okraj). To načelo velja v isti meri za šolske občine po deželi in za mesto Ljubljansko.

Vender se je umestno videlo finančnemu odseku, da zlasti nasproti Ljubljanskemu mestu tega načela ne izvede po vsej njegovi strogosti. Pred očmi mu je bilo, da je slavní deželni zbor v XII. seji z dné 16. oktobra 1884. pri priliki, ko se je glavno mesto pritegnilo h konkurenci normalno-šolskega zaklada, sam in prostovoljno obetal, da se bode poseben ozir jemal na mesto Ljubljansko. Žalil bi se čut pravičnosti in spodobnosti, ako bi slavní deželni zbor, upirajoč se zgolj na slališče abstraktnega prava, obotavljal se, iz normalno-šolskega zaklada skrbeti za pokritje stanarinskih odškodnin onih Ljubljanskih nadučiteljev, oziroma nadučiteljic, katerim mestna občina dosihmal ni mogla nakazati naturalnega stanovanja.

Gledé visokosti teh odškodnin je omeniti, da gre šolskemu ravnatelju, oziroma ravnateljici v Ljubljani dotična odškodnina 20% najmanjše letne plače v smislu §. 33. deželno-šolskega zakona z dné 29. aprila 1873. l. (št. 22., dež. zak.), in ker je najmanjša učiteljska plača v Ljubljani sistemizirana z letnimi 600 gld., odmeriti jo je z 20%, tedaj s 120 gld. na leto. Da bi se ta stanarina zvišala na 150 gld. za nadučiteljico Julijo Moos-ovo, kakor nasvetuje deželni šolski svet, temu finančni odsek ni mogel pritrditi, vsled tega ne, ker je tudi dosedaj od mesta le po 120 gld. dobivala stanarinske odškodnine in ker ne kaže, takoj prvo leto po praktični vpeljavi deželnega zakona z dné 28. dec. 1884. l. užé poskušati z zvišanjem dotičnih potrebsčin.

Drugače se glasi njegov predlog gledé peticije nadučitelja Andreja Praprotnika, kateri prosi, da se mu dovoli zvišanje stanarine od 120 gld. na 220 gld. Tù treba pred vsem naglašati, da se je prosilcu pričensí z leta 1876. od strani Ljubljanskega mestnega zbora stana-

rina užé redno zvišala za letnih 100 gld., da bi bil tedaj oškodovan v svojih sedanjih dejanskih dohodkih, če mu deželni zbor na enkrat odtegne ta zboljšek.

Z ozirom na vse te razloge stavlja tedaj finančni odsek sledeče predloge:

Slavni deželni zbor naj sklène:

- a) Ljubljanskemu nadučitelju in šolskemu vodji Andreju Praprotniku nakaže se za l. 1885. donesek k postavni stanarini v znesku 100 gld. iz normalno-šolskega zaklada. V proračun za l. 1886. postaviti se obe svoti v skupnem znesku 220 gld.
- b) Stanarina mestne nadučiteljice in ravnateljice Julije Moosove obdrži se v neizpremenjenem znesku 120 gld.
- c) Izrečno se poudarja postavno stališče, da normalno-šolski zaklad nima nobenih dolžnostij, nastanjevati nadučitelje, oziroma nadučiteljice ali skrbeti za njih stanarinsko odškodnino, ker vsa ta dolžnost jedino in izključno zadeva šolske občine, oziroma šolske okraje. Deželnemu odboru se naroča, varovati to stališče z vsemi zakonitimi sredstvi.
- d) Deželnemu odboru naroča se, natančno se informirati o modalitetah, s kojimi je normalno-šolski zaklad prevzel stanarine za nadučitelje v Postojini, Leskovci, Št. Jarneji, Mokronogu, Št. Rupertu, Kranji, Št. Petru (v Ljubljani), Zatičini, Kamni Gorici, Šmihelu, Novem mestu, Kameniku in Črnomlju, potem stanarino za učiteljico Frano Vernetovo v Kameniku, ter v prihodnjem zasedanju o tej zadevi poročati deželnemu zastopu. — Odobré se vsi ti predlogi.

Odobrí se tudi zakon, po katerem bodo učitelji na enorazrednicah dobivali po 30 gold. na leto opravilne doklade.

Ta zakon stopi v veljavo s 1. okt. 1886. l. — Vse druge prošnje učiteljev za poviksanje plač i. dr. so se odbile.

— Metelko-tova darila (6 po 42 gld.) se bodo po njegovi blagi ustanovi (s 1. maja 1858. l.) za 1885. l. delila ljudskim učiteljem na deželi, kateri se lepo vedéjo, ki gojé slovenščino in sadjarstvo v ljudski šoli. Prošnje za-nje ravnaajo se do c. k. deželnega šolskega sveta ter se oddajajo pri dotičnih c. k. okrajnih šolskih oblastnijah do konec meseca januarja t. l.

— Društvu »Národní Šoli« je daroval, kakor vsako leto tudi letos naš nepozabljivi upokojeni c. k. deželni šolski nadzornik dr. vitez Fran Močnik 20 gld. Tudi slavni deželni zbor je letos 100 gld. podelil »Národní Šoli«. Obema se tedaj presréno zahvaljuje odbor.

— Jezičnik. Knjiga Slovénska v XIX. veku. A t. j. I. del. Spisal J. Marn. XXIII. Leto. V Ljubljani. Natisnil in založil J. Rudolf Milic. 1885. 8. str. 94. Tudi tega najnovejšega letnika se nekaj odtiskov posebej dobiva à 60 kr. (po pošti 65 kr.) v Katoliški Bukvarni.

— Znastveno-zabavni večeri »Slovenskega učiteljskega društva« se prav zanimljivo nadaljujejo. V 23. dan decembra preteč. l. in v 13. dan t. m. so se izvrstno petje (celó mešani zbor) in »domači orkester« odlikovali s prav izbranim programom.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na čveterorazredni ljudski šoli v Metliki III. uč. služba s 450 gold. letne plače, za trdno, ali začasno. Prosilci, kateri morejo biti tudi učiteljice, oddajajo naj prošnje do konca t. m. pri okrajnem šolskem svétu v Črnomlju. — Na enorazredni ljudski šoli pri sv. Lampertu s 400 gold. in s stanovanjem za trdno, ali začasno. Prošnje vzprejema c. kr. okrajni šolski svét v Litiji do 15. t. m. — Na dvorazredni ljudski šoli v Moravčah II. učiteljska služba s 400 gold. letne plače, za trdno, ali začasno (najraje učiteljica). Prošnje c. kr. okrajnemu šolskemu svétu v Kameniku do 15. t. m. — Na enorazredni ljudski šoli v Zabnici s 400 gold. letne plače in s stanovanjem. II. učiteljska služba na dvorazredni ljudski šoli v Poljanah s 400 gold. letne plače in s stanovanjem, za trdno, ali začasno. Prošnje do 4. febr. t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svétu v Kranji.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Na II. mesto na trirazredno ljudsko šolo v Sodražico pride začasno g. Miha Verbič, pomožni učitelj v Škofji Loki. — Gosp. Karol Simon, potrj. pripravnik pride zač. v Loški Potok.